

Ali so hospitacije učiteljem nujno zlo?

Are the Teacher's Observations Necessarily a Bad Option?

Nevenka Dolenc

Srednja šola Jesenice
nevenka.osredkar@gmail.com

Povzetek

V prispevku predstavljam odnos učiteljev Srednje šole Jesenice (SŠJ) do hospitacij. Pri večini anketiranih (19 od 61 učiteljev) v kolektivu ima hospitacija negativen prizvok. Za nekatere je celo kot nujno zlo, ki povzroča velik stres. Večina se ne zaveda osnovnega pomena hospitacij, ki ni kontrola in iskanje napak pri posameznem profesorju, ampak imajo hospitacije bistveno globlji pomen.

Ključne besede: učitelj, ravnatelj, hospitiranje učiteljev

Abstract

This paper illustrates the teachers relationship to classroom observations at the Secondary School Jesenice (SSJ). The majority of the teachers who responded to the questionnaire (19 out of 61 teachers) had a negative connotation. For some, even as a necessarily bad option, this causes great stress. Most teachers don't understand the basic importance of observations, which is not controlling and looking for mistakes of the individual teacher, but they have much deeper meaning.

Keywords: teacher, principal, classroom observations

1 UVOD

Namen prispevka je bilo odkriti odnos kolegov in nadrejenih do hospitacij na delovnem mestu. Glavni razlog za ugotavljanje te problematike je moje štiriletno opažanje, da običajno vsako leto nadrejeni hospitirajo pri istih učiteljih. Prav zato sem se odločila raziskati, kakšen odnos imajo učitelji Srednje šole Jesenice (v nadaljevanju SŠJ) do hospitacij.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

Pod pojmom hospitacije zajamemo opazovanje pouka, ki bo uspešno le ob dobrem načrtovanju, ustrezni izvedbi in konstruktivni povratni informaciji. V taki obliki nudijo veliko možnosti osebnostnega in profesionalnega razvoja učitelja, razvoju kolektiva in šole. Vzroki za odpor učiteljev do hospitacij so predvsem v nepoznavanju namena in ciljev oziroma neustreznem izvajanju le-teh. Večje naklonjenosti so deležne kolegialne hospitacije (Oder Grabner, A., 2009).

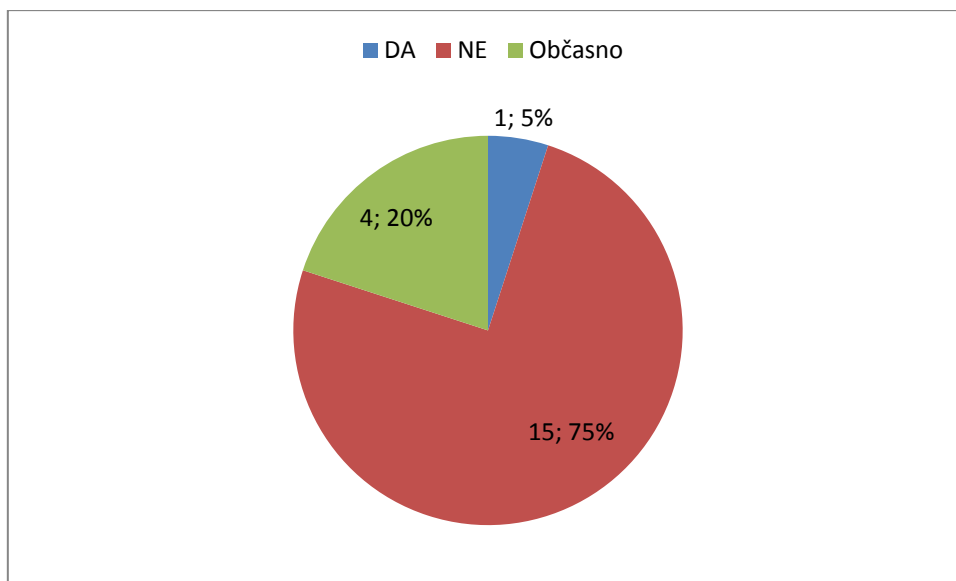
Vendar je hospitacija veliko več kot samo opazovanje pouka in didaktična analiza učne ure. To je ena od ravnateljevih nalog, za katero se je treba sistematično usposablјati (Širec, A., in J. Erčulj, 2004). Kljub temu raziskave kažejo, da je v praksi spremljanje neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela slabo načrtovano in le redko uporabljeno (Erčulj in Širec 2004). So razlogi za to v pomanjkanju časa, dodatnem delu, ali pa je pravi vzrok le nevednost, nerazumevanje samega procesa, pomanjkanje ustreznih veščin (Oder Grabner, A., 2009)?

3 PREDSTAVITEV IZBRANIH PODATKOV O PRIMERU IZ PRAKSE

Anketni vprašalnik je vključeval 6 vprašanj in eno mnenje posameznega učitelja, če je že izvajal kolegialne hospitacije. V anketo je bilo vključenih 19 (32 %) od 61 zaposlenih učiteljev na Srednji šoli Jesenice. Sodelovali so trije učitelji moškega spola, v povprečju starih 43,3 let ($SD = \pm 14,5$) in 16 učiteljic, v povprečju starih 42,1 ($SD = \pm 6,8$).

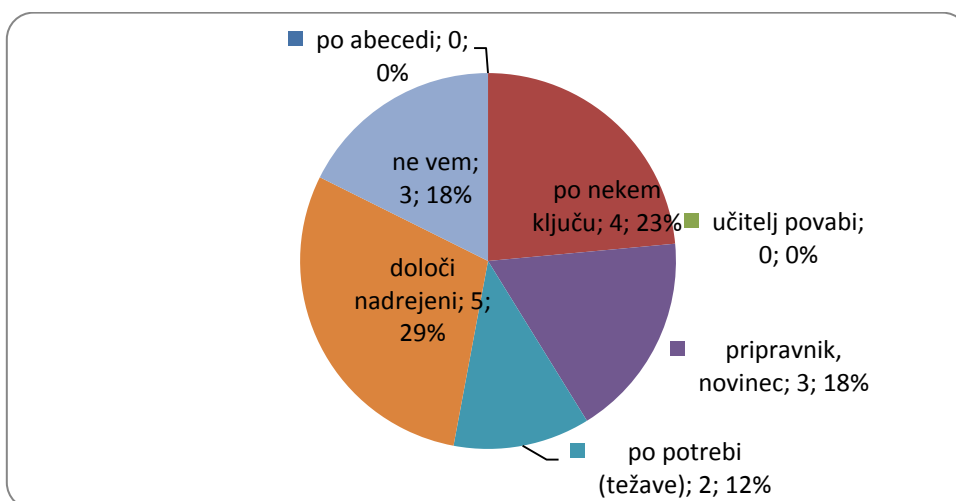
Anketni vprašalnik je vseboval naslednja vprašanja:

1. Ali določate cilje hospitacij za posamezno šolsko leto skupaj z ravnateljem?
2. Kako ravnatelj oz. pomočnica ravnatelja izbere učitelje, pri katerih učiteljih bo hospitiral?
3. Kdaj si nazadnje imel hospitacijo (napiši letnico)?
4. Ali se pogovorite po hospitaciji o poteku ure?
5. Ali so ti hospitacije nadrejenega neprijetne?
6. Si kdaj prisostvoval na kolegialni hospitaciji ter ocenjeval kolega? Če je odgovor pritrdilen, na kratko opiši izkušnjo! Ali meniš, da si realno gledal na učno uro kolega?

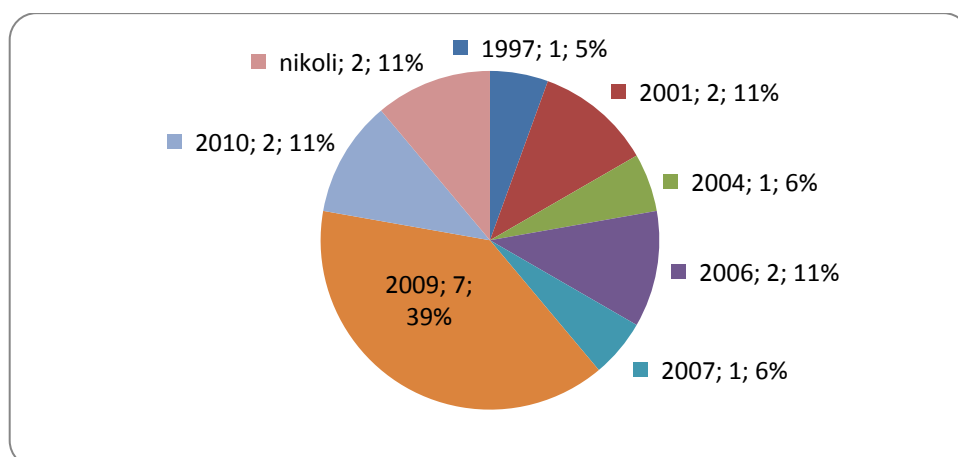
Graf 1: Ali določate cilje hospitacije za posamezno šolsko leto skupaj za ravnateljem?

$\frac{3}{4}$ vprašanih je odgovorilo, da se ravnatelj na začetku šolskega leta ne posvetuje z učitelji o ciljih hospitacij.

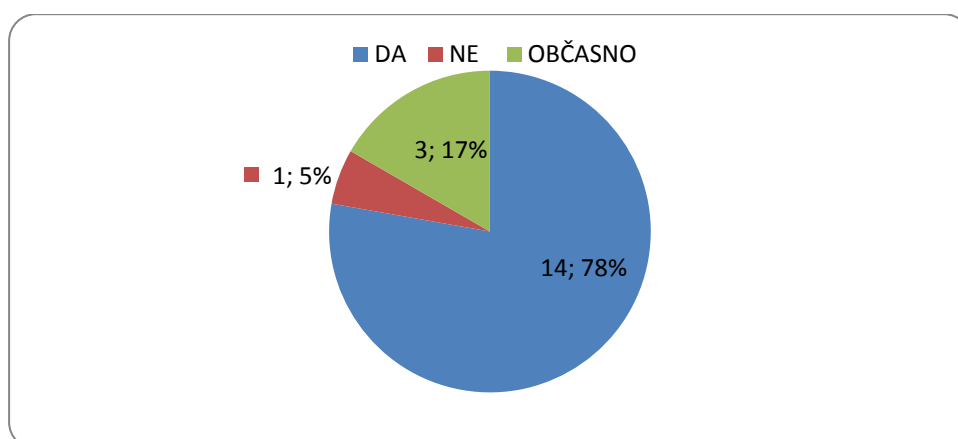
Graf 2: Kako ravnatelj izbere učitelja, pri katerem bo hospitiral?

Skoraj $\frac{1}{3}$ vprašanih učiteljev je ravnatelj sam povabil k hospitaciji. $\frac{4}{5}$ jih meni, da učitelje izbere po nekem ključu. Nobeden od anketiranih ni nadrejenega nikoli povabil sam na hospitacijo.

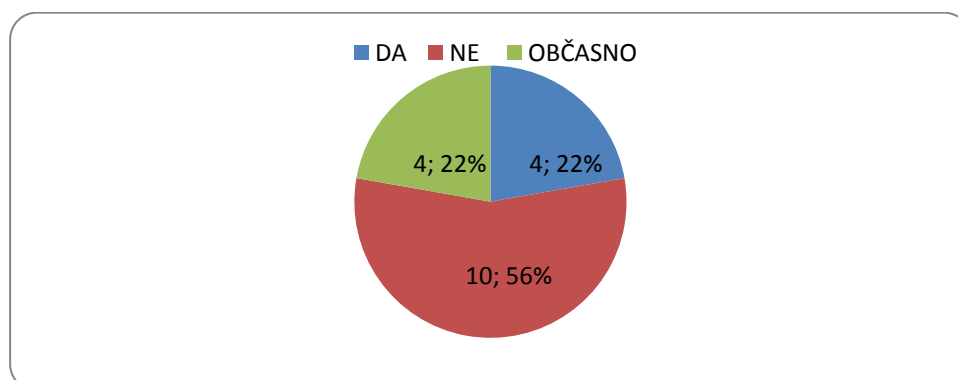
Graf 3: Leto zadnje hospitacije

Od 1/3 vprašanih lahko sklepam, da se hospitacije vsako leto redno opravljajo. V letošnjem letu se hospitacije še niso opravljale.

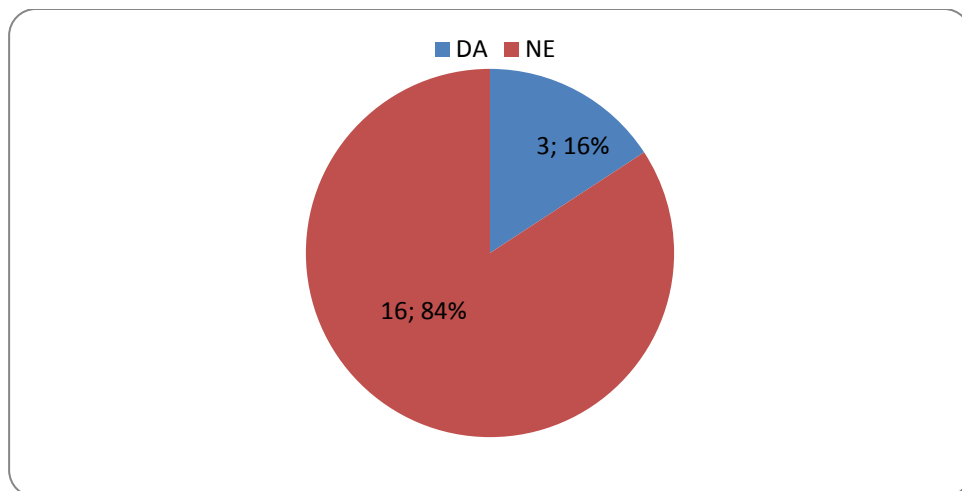
Graf 4: Ali se pogovorite po hospitaciji o poteku ure?

$\frac{3}{4}$ učiteljev se po hospitacijah pogovori z nadrejenim. Le ena učiteljica 15 let nazaj ni imela po hospitaciji pogovora.

Graf 5: Ali so ti hospitacije nadrejenega neprijetne?

Več kot polovici učiteljem hospitacije niso neprijetne. Ostali učitelji so neprijeten občutek na hospitacijah že občutili.

Graf 6: Si kdaj prisostvoval na kolegialni hospitaciji ter ocenjeval kolega?

Večina vprašanih učiteljev kolegialnih hospitacij še ni imela.

4 ANALIZA IN INTERPRETACIJA IZBRANIH PODATKOV – SOOČENJE S TEORIJO

Na osnovi opravljenega vprašalnika lahko sklepam, da na naši šoli ni običajna praksa določati cilje hospitacij z ravnateljem za posamezno šolsko leto. Kar dokazuje nejasnost osnovnega pomena hospitacij. Ravnatelji so namreč prepričani, da učitelji hospitacije še vedno razumejo kot nadzor in ne prepoznavajo dovolj njihove svetovalne in razvojne vloge. Tu bi se kazalo vprašati, zakaj je tako (Erčulj in Širec 2004). Na šoli bi lahko to prepričanje razbili z vnaprej zastavljenimi cilji hospitacij.

Iz lastne izkušnje lahko sklepam in trdim, da je na šoli zadnja leta opravljala hospitacije le namestnica ravnatelja in še to z veliko »muko«, ker jih je morala opraviti. Običajno se je zanje odločila pri začetnikih in mlajših učiteljih. Imeli pa smo možnost, da smo sami izbirali datum, uro in oddelek, kamor smo jo naknadno povabili. Na koncu je vedno z nami analizirala uro in na osnovi neke tabele podala oceno od 1 do 5. Na SŠJ sem že 4 leta, vendar še nisem slišala, da bi ravnatelj hospitiral. Vsakokrat smo dobili odgovor, da nima časa. Podobne ugotovitve podaja tudi šolska inšpekcija, da je spremljanje neposrednega vzgojno-izobraževalnega procesa (hospitiranje) slabo načrtovano in le redko uporabljeno. Analiza je pokazala, da se ravnatelji izgovarjajo na različne dejavnike, ki jih pri tem ovirajo. Posebej izpostavljajo pomanjkanje časa in neustrezno usposobljenost za to delo. Kaže, da jim ni povsem jasna povezava med spremljanjem (hospitacijami) in strokovnim razvojem šole na eni strani ter učitelja na drugi (Erčulj in Širec 2004).

V letnem delovnem načrtu Srednje šole Jesenice je za šolsko leto 2010/11 planiranih 15 hospitacij (5 ravnatelj in 10 namestnica ravnatelja). Na žalost se v letu 2011 hospitacije še niso izvajale zaradi zdravstvenih razlogov ravnatelja in preobremenjenosti na novo imenovane namestnice ravnatelja.

Kolegialne hospitacije niso običajne na naši šoli. So jih pa 3 kolegice že izvajale in vse tri tudi potrdile, da so sodelavce ocenjevale preveč subjektivno.

Ena izmed kolegic je hospitacije označila za nepotrebne in druga kot način nadzora, da te lahko kaznujejo. Potrebno se je vprašati, zakaj imata ti dve kolegici take občutke.

5 SKLEPI IN PRIPOROČILA

Hospitacija ima še vedno negativen predznak, saj ima skoraj polovica vprašanih hospitacije za neprijetno opravilo. Čeprav bi morala postati sredstvo za pomoč učitelju pri izboljševanju njegovega dela, mu predstavlja »nujno zlo«. Hkrati pa ravnatelj SŠJ premalokrat sam hospitira in ne določa ciljev hospitacij skupaj s kolektivom. Učitelju bi morali biti poznani jasni cilji hospitacij, saj menim da bi s tem prišlo do medsebojnega zaupanja med ravnateljem in hospitiranim učiteljem ter s tem do dviga kakovosti hospitacij. Istočasno bi nivo dvignili tudi, če bi se hospitiranje učiteljev izvajalo tako, da bi vsak učitelj prišel na vrsto vsaj vsako drugo šolsko leto.

Viri in literatura:

- Širec, A., in J. Erčulj. 2004. Spremljanje in usmerjanje učiteljevega dela – (zamujena) priložnost ravnateljev za izboljševanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. V: *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*. 3(3): 5- 24
- Oder Grabner, A. 2009. Hospitacije: nujno zlo ali dobrodošla pomoč: Zbornik 6. študentske konference Fakultete za management Koper (18.–20. november 2009. Koper – Celje – Škofja Loka) Najdeno dne 3.4.2011: <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-033-8/prispevki/Oder%20Grabner%20Andreja.pdf>
- Letni delovni načrt Srednje šole Jesenice